

Intervencions museogràfiques a Catalunya el 2011 i el 2012

F. XAVIER MENÉNDEZ i PABLO

Per tercera vegada ens proposem d'informar de les darreres novetats museogràfiques realitzades al país (aquest cop durant l'any 2011 i primer semestre del 2012). Ja ho vam fer a *Mnemòsine* 5 (anys 2008 i 2009) i 6 (2010 i primer trimestre del 2011). Com esmentàvem al número 5, pretenem recollir, a l'apartat "Crònica" de la revista "*els nous museus i les renovacions d'exposicions permanents dels museus i d'altres espais expositius, com centres d'interpretació o monuments i/o jaciments museïtzats, oberts al públic a Catalunya en els darrers anys*". També esmentàvem els projectes en marxa, la qual cosa ens permetia avaluar-ne l'execució en les cròniques següents, en època de crisi i retallades. Així ho farem també ara: exposarem les realitzacions museogràfiques "inaugurades" des d'abril del 2011 a setembre del 2012 i donarem un cop d'ull a l'estat d'alguns projectes (alguns en marxa, d'altres aturats per la caiguda de les inversions públiques). La brevetat i la manca d'exhaustivitat d'aquest article provocarà forçosament afirmacions simplistes i oblidats involuntaris. Hem posat tot el que hem trobat a la pre-

sa i als media digitals. Us demanem disculpes per les possibles omissions.

Som a l'etapa més aguda de la crisi, en què les inversions en museus s'estan esfumant, en què la despesa ordinària per manteniment està sota mínims, en què s'estan destruint cada vegada més llocs de treball en els nostres centres, en què per manca de personal s'estan reduint també els horaris de visita. Els anys 2011 i 2012 (sobretot un cop finalitzat el cicle electoral, després de les municipals de maig de 2011) són els anys de la crua realitat. La crisi s'està instal·lant en el sector, però tot i això les xifres no són dolentes. Segons la Generalitat, els 111 museus i les 385 col·leccions de Catalunya van rebre més de vint-i-tres milions de visites l'any 2011, un 5% més que l'any anterior. Segons la Diputació de Barcelona, les visites als museus de la Xarxa de Museus Locals van augmentar un 8,4% el 2011 respecte del 2010, amb 946.061 usuaris. Es constata, però, la reducció dels seus pressupostos ordinaris.

L'any 2012 la Generalitat anuncia la creació de l'Agència Catalana del Pa-

1. Façana del nou Espai Ermengol-Museu de la Ciutat de la Seu d'Urgell, inaugurat l'abril de 2011. Fotografia: N. Molist.

2. Exposició permanent sobre els productes locals del nou Espai Ermengol-Museu de la Ciutat de la Seu d'Urgell. Fotografia: N. Molist.

trimoni Cultural, que ha d'assumir les competències en museus de la conselleria, i fa públiques unes bases per a un nou Pla de museus. D'aquestes mesures en destaca un missatge: no-més seran sostenibles els museus si treballen conjuntament en xarxa en l'àmbit territorial i temàtic. El Pla insinua que únicament sobreviuran els museus capaços de ser líders en un àmbit o un territori, amb capacitat d'atreure més públics i més ingressos, mitjançant l'autofinançament o el patrocini. El Pla parteix d'una realitat innegable: hi ha massa centres (113 museus registrats, 405 col·leccions, mig miler de centres d'interpretació, nombrosos monuments i jaciments arqueològics senyalitzats visitables) i configuren un panorama insostenible, encara més en època de crisi i de contenció dels recursos públics.

Amb aquest escenari, es podria pensar que l'article d'enguany acabaria aquí, dient: "Per tant, no s'han obert nous espais museogràfics al públic per la crisi. Tot està aturat. Adéu i fins l'any que ve". Doncs no. Com veurem, s'han seguit obrint nous equipaments museístics. La majoria són projectes que estaven iniciats i que ara han culminat. Anem, per tant, a repassar-los.

MUSEUS LOCALS

En l'àmbit local s'han creat nous museus i s'han obert nous edificis per a museus preexistents, però el que més destaca són les nombroses renovacions o ampliacions de les exposicions permanents, amb propostes museogràfiques rellevants.

Com a nou centre cal destacar l'Espai Ermengol Museu de la Ciutat, creat per l'Ajuntament de la Seu d'Urgell i inaugurat l'11 d'abril de 2011. De fet,

l'Espai Ermengol (precisament la ciutat celebra enguany el mil·lenari del bisbe Ermengol) acull dues realitats: l'oficina de turisme (a la planta baixa) i "el museu de la ciutat", que ocupa la resta de l'edifici. En primer lloc, l'espai ofereix dues petites exposicions permanents monogràfiques, *La Seu d'Urgell*, a la primera planta (un recorregut històric fins el segle xx a partir de la col·lecció municipal) i *Parlem de formatge* (a la segona planta). La tercera planta està dedicada a les temporals, i la quarta és un mirador. Vull remarcar aquí una nova "tipologia" de museu que arrela cada vegada més (després veurem un altre exemple a Collbató). Es tracta de vincular museu o centre d'interpretació amb oficina de turisme, la qual cosa permet l'estalvi de personal del museu (almenys, el d'atenció al públic) i combinar dues realitats bastant afins, patrimoni i turisme, sobretot si l'espai museu deriva el visitant cap al patrimoni de l'entorn.

El 22 de juny de 2012 es va inaugurar el *Museu de la Mecanització Agrària J. Trepat de Tàrrega* (Urgell), amb la voluntat d'esdevenir l'espai de referència sobre el procés de la mecanització del camp català. El nou centre, impulsat des del Museu Comarcal de l'Urgell (Tàrrega), s'ubica a les rehabilitades naus de l'antiga fàbrica Trepat, de titularitat municipal des del 2006. Indústries Trepat van ser líders en la fabricació i comercialització de maquinària agrícola a Espanya durant el segle xx. El museu té una superfície d'exposició de 2.500 m² del total de 19.000 que ocupen els terrenys de l'antiga fàbrica. El projecte ha suposat una inversió de 1,35 M€, sumant les obres de l'edifici i el projecte museogràfic. La part d'obra civil (1 M€) s'ha finançat amb subvencions del FEDER de la UE i la Generalitat de Catalunya, a més de l'Ajuntament. La dotació de suports museístics (350.000€) ha estat finançada per l'Estat.

3. Antiga fàbrica J. Trepat. Tàrrega.

Hem de citar també el nou **Museu Municipal d'Alfara de Carles** (Baix Ebre), inaugurat el 24 d'agost de 2012, i el **Museu de l'Escola Rural de Castellar de la Ribera** (Solsonès), ubicat a la masia de Cal Sastre, l'antiga escola local, inaugurat també el 22 de juny de 2012. Aquest centre, destinat a donar a conèixer la història i l'evolució de les escoles de poble, s'ha museïtzat ara, tot i que estava obert al públic des del 2007.

Pel que fa al nou **Museu Etnogràfic de Ripoll**, inaugurat el 26 de març de 2011 (i ja citat a l'anterior Mne-

mòsine), hem de destacar que ha estat guardonat amb el Premi Nacional de Cultura en la modalitat de Patrimoni Cultural, atorgat pel CoNCA el 2012.

En relació amb els nous edificis per a museus preexistents, hem de destacar la inauguració, el 29 de juny de 2012, de la nova seu del **Museu del Suro de Palafrugell** a Can Mario, sens dubte un dels projectes emblemàtics del territori, en obres des del 2002. Amb aquesta fita es culmina la cinquena fase de les obres i es reobre al públic el museu, de 3.400 m², amb una exposició permanent provisional que

4, 5 i 6. Museu del Suro de Palafrugell. Fotografia: Pitu Garcia Batlle. Museu del Suro de Palafrugell.

serà objecte d'una definitiva proposta museogràfica el 2014, la qual tindrà un cost d'1 M€ (mig milió a càrrec del FEDER). Les dues naus de Can Mario –una antiga fàbrica surera– que s'han inaugurat inclouen la permanent, una sala de temporals de 240 m² i un auditori de 104 places, així com espais de tallers. El pressupost total del projecte (obra civil) ha pujat a 6 M€ en deu anys. El projecte de rehabilitació del nou museu culminarà l'abril de 2013 amb la sisena i darrera fase d'obres, que es van adjudicar el 10 de maig de 2012 amb un preu d'1 M€ –el 75% a càrrec del Ministeri de Foment, via 1% cultural– i un termini d'execució de nou mesos. La sisena fase correspon a la rehabilitació de l'edifici de Cal Ganxó (dins els conjunt de Can Mario), que acollirà les noves oficines del museu, una biblioteca, un centre de documentació i una enoteca.

El Museu del Suro no ha estat l'únic museu que ha estrenat nou edifici. El 27 de maig de 2012 es va inaugurar la nova seu del **Museu de les Papallones de Catalunya**, ubicat a Pujalt, poble del municipi de Sort (l'Ajuntament és el titular del museu). Les obres del nou edifici, de nova planta però que imita un paller pallarès i que consta de tres plantes de 500 m² útils, han estat finançades pel Ministeri de Cultura. Amb la inauguració entrarà en servei la primera planta (exposició permanent), i les altres dues estaran acabades a principis d'estiu. El 10 de setembre de 2011 es va inaugurar el **Parc Arqueològic i Centre d'Interpretació de la Ciutat Romana de Iesso**, a Guissona (Segarra), de dues hectàrees d'extensió, després d'una profunda remodelació de les

restes del jaciment. El projecte ha comportat el trasllat de l'antic Museu Eduard Camps al Parc, que s'ha remodelat i ampliat com a museu de jaciment. L'equipament, municipal, està gestionat pel Patronat d'Arqueologia de Guissona i està participat científicament per la UAB i l'ICAC. El 8 de juliol de 2012 es va inaugurar la nova seu de la **Casa Museu del Voltreganès**, a Vinyoles (Osona), al local municipal de l'antiga escola dels Comtes de Lacambra, on s'ha traslladat des de la seva anterior seu de Sant Hipòlit de Voltregà. El centre està impulsat per l'Associació Sociocultural del Voltreganès "Què s'hi pot fer". El 25 de juliol es va inaugurar el nou edifici –de nova planta– del Centre Paleoambiental Dinosfera, a Coll de Nargó (Alt Urgell), que substitueix el petit museu que hi havia a la rectoria. Al nou centre d'interpretació, de 500 m², s'hi ha traslladat l'exposició permanent preexistent, amb l'audiovisual, i com a novetat s'hi han incorporat el vint-i-vuitous de tiranosaure descoberts el 2009 al municipi. El projecte està liderat pel Consorci Paleontologia i Entorn, format per l'Ajuntament i el Consell Comarcal. El nou edifici, municipal, ha costat 700.000 €, i es preveu culminar la nova exposició permanent, més moderna i didàctica, cap al 2014, amb un cost de 300.000 €. El finançament corre a càrrec del FEDER, el PUOSC de la Generalitat i l'Ajuntament. L'Ajuntament de Tortosa va inaugurar el nou **Museu Municipal de Tortosa** als restaurats pavellons de l'antic escorxador, d'estil modernista, el 29 de setembre de 2012. La inversió en l'immoble i l'entorn ha pujat a 2 M€ (les obres s'iniciaren el 2007 i han tingut el finançament de l'Estat).

Respecte del museogràfic, presentat el gener del 2010, dels 800.000 € previstos s'ha passat a 300.000. Tres pavellons, amb cinc sales expositives i una sala de reserva equipada acullen part de les 5.000 peces que formen part de la col·lecció municipal, que va ser museu registrat fins al 2007 i que posteriorment va tancar.

En relació amb les remodelacions museogràfiques de centres existents, hem de destacar la inauguració, el 3 de desembre de 2011, del nou **Museu de les Terres de l'Ebre**, a Amposta, transposició de l'anterior Museu del Montsià. El museu reobre les portes (canvia de nom però no de seu) com a culminació del projecte d'ampliació i remodelació que s'ha dut a terme en els darrers quinze anys (que han suposat una inversió de més de 3 M€) i després d'estar tancat el darrer any. El centre mostra diferents elements del patrimoni arqueològic, natural i etnològic del conjunt del territori (que ara s'amplia, del Montsià a les quatre comarques ebrenques) mitjançant dues noves sales d'exposició permanent, *Les Terres de l'Ebre: de la prehistòria a l'edat mitjana* i *L'Ebre: camí d'aigua*, més el nou *Espai Multimèdia*. Queda pendent d'executar una tercera permanent, dedicada al delta de l'Ebre. El nou museu, que ja és la seu del Servei d'Atenció Museística (SAM) de les Terres de l'Ebre i que dona suport als museus del territori, aglutina dos parcs arqueològics i tres centres d'interpretació a diversos municipis, en el marc del consorci del museu, constituït pel Consell Comarcal del Montsià i sis ajuntaments. El darrer centre d'interpretació inaugurat, el 2011, va ser el de La Vida a la

Plana, a Santa Bàrbara. També està enllestit el nou centre d'interpretació Viure al Poble, de Masdenverge, pendent només de la data d'inauguració. L'edifici, de nova planta, mostra el marc natural i la vida tradicional als masos del poble.

Un altre projecte emblemàtic al territori que ha avançat notablement és el de **Vinseum**, el Museu de les Cultures del Vi de Catalunya, a **Vilafranca del Penedès**. El 6 d'octubre de 2012 es va enllestir la primera fase del projecte, amb la inauguració de la nova exposició permanent instal·lada al recentment rehabilitat Palau Reial, un edifici gòtic del segle XIII. Per fer-ho, s'han aprofitat els suports museogràfics i part de les col·leccions de l'exposició prefigurativa *Tast de Vinseum*, que ha estat oberta al públic fins al març del 2012 a l'edifici Pa i Fignes, i que durant quatre anys ha aplegat uns 25.000 visitants. El nou muntatge museogràfic del Palau Reial, a càrrec de Dani Freixes, disposa de 500 m² (l'edifici té 1800 m² útils en total). La museografia ha costat 3,7 M€ a càrrec de l'Ajuntament, Caixa Penedès i el Govern central. El projecte museístic no acaba aquí: a més del Palau Reial i la Capella de Sant Pelegrí (fins ara sala d'exposicions i actualment taller i magatzem provisionals), el museu s'ha de completar amb la remodelació de l'edifici de Pa i Fignes i la connexió amb l'edifici de la Tere-sita (3.000 m² en total), amb un cost inversor pendent de finançament.

Altres remodelacions realitzades han estat les següents. El 3 de juny de 2011 es va reinaugurar el **Musèu dera Val d'Aran**, a Viella, que vint-i-sis

7 i 8. Museu de les Terres de l'Ebre. Exposició permanent. Fotografia: M. Borrell.

anys després de la seva creació ha estat sotmès a una intensa rehabilitació arquitectònica i a una profunda reforma expositiva. L'agost del 2011 es va presentar una renovació integral de les sales d'exposició permanent del Museu Comarcal de Manresa, amb una nova reordenació de tots els fons –especialment les sales d'art barroc– que ha afectat prop de 800 m². El 3 de setembre de 2011 va reobrir al públic la Casa Museu Domènech i Muntaner de Canet de Mar amb un projecte museogràfic renovat elaborat per la Diputació. Per altra banda, la Diputació dirigirà les obres que l'Ajuntament ha iniciat el 2012 per reparar el sostre de la planta baixa del museu. També durant el mes de setembre del 2001 es va obrir al públic l'ampliació de l'exposició permanent del Museu de l'Hospitalet L'Harmonia Espai d'Art, amb el títol *Color, forma... i volum*, dedicada a l'església parroquial de Santa Eulàlia de Provençana durant els segles XVI i XVII. La reforma va afegir a les pintures exposades un conjunt d'elements arquitectònics i escultòrics de la mateixa època. El 2 d'octubre de 2011 va ser reinaugurat el Museu Romàntic Can Papiol, de Vilanova i la Geltrú, propietat de la Diputació i que gestiona el Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú. Si bé en l'anterior *Mnemòsine* informàvem d'una reobertura el 22 de març de 2011, es limità a la planta noble de l'edifici. Posteriorment s'ha obert al públic el recorregut íntegre del museu. Han estat cinc anys (des del 2006) de treballs de reparació estructural de l'edifici a càrrec de la Diputació. El 8 de novembre de 2011 es va obrir al públic el nou Espai [Migrar] del Museu d'Història de la Im-

migració de Catalunya, un nou espai museogràfic exterior de 600 m² construït al jardí, que se suma a la Masia Can Serra i al Vagó el Sevillano, els espais del museu ja visitables. El cost del nou edifici, 400.000 €, ha estat assumit pel Ministeri de Cultura. El nou mòdul del museu té com a objectiu preservar la memòria històrica de la immigració a Catalunya i contribuir al coneixement del fet migratori del present, amb les noves migracions. Aquesta inversió no comporta l'abandonament, per l'Ajuntament de Sant Adrià del Besòs, titular del centre, del projecte –anunciat el 2006– de construir el nou museu al costat de la masia. El 17 de desembre de 2011 el Museu Municipal de Nàutica del Masnou va obrir al públic l'Espai d'Art Cinètic Jordi Pericot, un espai permanent dedicat a la col·lecció d'aquest artista masnoví. A finals de gener del 2012 es va acabar la reforma museogràfica del Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu, amb la remodelació de l'espai de la Farmàcia, a la segona planta, amb una proposta d'il·luminació i so en diversos idiomes, i amb un nou relat sobre la nissaga dels Balvey amb objectes de la seva col·lecció. El 5 de juny de 2012 es va inaugurar la nova presentació museogràfica del Museu Municipal de Llívia, més conegut com el Museu de la Farmàcia Esteva, després de sis anys de tancament de l'equipament per reformes. El 9 de juny de 2012 es va inaugurar la nova museografia de la Cova de la Fontmajor, a l'Espluga de Francolí, amb un recorregut des del paleolític fins al món ibèric caracteritzat principalment per projeccions, així com per diorames i escenografies de vida quotidiana d'escala 1:1.

Hem volgut fer un apartat específic pels museus del sistema del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC). Més amunt ja hem esmentat la inauguració del nou Museu del Suro de Palafrugell. Ara relatarem algunes de les remodelacions museogràfiques operades en museus d'aquesta disciplina. El 17 de setembre de 2011 es va inaugurar un nou espai museogràfic, *L'Espectacle de la Mina*, al Museu de les Mines de Cercs. Es tracta d'un espai de 140 m² que explica als visitants la mineria del segle XXI amb efectes innovadors en imatge i so, recursos 3D i projeccions interactives d'última generació, i que amplia el discurs expositiu del museu amb 233 peces (un 37% de la col·lecció total). El nou equipament ha costat 510.000 €. El 16 de desembre de 2011 es va presentar la nova instal·lació dels embarrats del Museu Industrial del Ter de Manlleu, que permeten veure com l'energia hidràulica fa funcionar algunes de les màquines de la filatura. També el desembre de 2011 va finalitzar la tercera i darrera fase (amb un cost de 800.000 €) de la reforma de l'Ecomuseu-Farineria

de Castelló d'Empúries, després de deu anys de treballs de rehabilitació de l'edifici. L'alcalde de Castelló d'Empúries va declarar, el maig de 2012, que no descarta impulsar un centre d'interpretació dels Aiguamolls de l'Empordà a l'edifici si no troben finançament per acabar el projecte museogràfic. Finalment, el 14 de juliol de 2012 es va inaugurar el Museu Hidroelèctric de Cabdella, amb tot el discurs museogràfic finalitzat. A la primera fase oberta el 2005 (planta baixa), cal sumar-hi ara la museïtzació de la primera planta i l'ordenació de l'entorn, amb una inversió de 227.000 € a càrrec de l'Ajuntament de la Torre de Cabdella (Pallars Sobirà), i que ha tingut 113.500 € de subvenció del FEDER (2011). Per altra banda, el Museu de la Torneria de la Vall del Ges, que té la seu a l'antiga fàbrica Can Vidal (Torelló, Osona), segueix treballant en el projecte museogràfic, adjudicat per concurs públic. De moment ja forma part del sistema del mNACTEC, com a museu en preparació. Mentrestant desplega un munt d'activitats. La inauguració, el 29 de gener de 2011,

9 i 10. Vinseum.

de l'Escola d'Arts Plàstiques al mateix edifici, li permetrà compartir la sala d'exposicions temporals. El museu es gestiona com a ens autònom supramunicipal, mitjançant un consorci format pels tres ajuntaments de la Vall del Ges, el Consell Comarcal i diverses entitats. D'altra banda, el mNACTEC també assessora el projecte del futur Museu de la Sal a l'Alfolí o Casa de la Sal de Gerri.

Per acabar l'apartat de museus, volem esmentar també que durant els anys 2011 i 2012 s'han realitzat als edificis que conformen el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles diverses obres de millora, que han comportat la reforma del vestíbul d'accés i l'ampliació de les instal·lacions i els serveis interns del museu (de gestió i recerca). El Museu de Terrassa ha millorat les seves instal·lacions amb el trasllat de les oficines, l'arxiu i la biblioteca del museu del carrer Gavatxons al nou edifici de la Casa Soler i Palet, on es concentren els serveis municipals de Cultura. Finalment, els serveis dels Museus Municipals de Martorell s'han traslladat a la Casa Par, edifici rehabilitat per l'Ajuntament on el març del 2011 es va inaugurar un museu consagrat a l'obra pictòrica de Jaume Muxart, i que gradualment acollirà més de set-centes obres de l'artista.

Una altra tipologia destacable són els centres d'interpretació, que en els darrers anys han proliferat de manera notable. En alguns casos són antenes de museus existents, que n'assumeixen la gestió. El 30 de juliol de 2011 es va inaugurar a Arbúcies La Farga del Roquer

Centre d'Interpretació de la Riera d'Arbúcies, sota l'impuls del Museu Etnològic La Gabella d'Arbúcies. El 25 de febrer de 2012 es va posar a l'abast del públic la Bòbila Sugranyes, a Reus, convertit en un espai museogràfic d'interpretació de la ceràmica al llarg de la història. La rehabilitació, executada per l'Ajuntament de Reus amb un pressupost de 900.000 €, ha tingut un fons FEDER. L'obrador, que produïa maons i teules, és un element representatiu de la industrialització de la ciutat dels segles XIX i XX, i ens proposa un recorregut explicatiu del procés de producció de la ceràmica. La gestió i les visites depenen de l'Institut Municipal de Museus de Reus. El 28 d'abril de 2012 es va obrir al públic el Centre d'Interpretació del Patrimoni Històric La Caserna de Martorell. El que es va presentar era l'edifici rehabilitat (amb una exposició temporal). Posteriorment s'hi ha traslladat la petita exposició permanent sobre el Pont del Diable que s'exhibia al veí edifici de can Bartomeu. El nou centre està gestionat pels museus municipals de Martorell (Vicenç Ros i L'Enrajolada). Per altra banda, l'11 de maig de 2012 es va reobrir al públic la Vil·la Romana de Torre Llauder, depenent del Museu de Mataró, i conegut com el Clos Arqueològic, després dels corresponents treballs d'adequació estructural i museogràfica. L'1 de juny de 2012 es va obrir al públic la Plaça del Molí de l'Esclop, un nou espai museïtzat depenent de Thermalia Museu de Caldes de Montbui, que permetrà conèixer un molí i un tram de muralla medieval recuperats fa poc. El 15 de juny de 2012 es va presentar al públic un nou espai arqueològic a Solsona, senyalitzat, al costat del Palau del

Bisbe, fruit de les recents excavacions impulsades al 50% pel Bisbat i per l'Ajuntament, i que gestiona el consistori. Finalment, el 8 de juliol de 2012 es va inaugurar l'ampliació de l'àrea visitable del **Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses** (Tona). El jaciment –dels segles II-I aC– ja arriba als 3.000 m² oberts al públic. L'ampliació ha costat 500.000 € (el 75% a càrrec del Ministeri de Foment).

Altres centres d'interpretació no tenen relació amb museus, però pretenen ser-ho, a la llarga. La nova museografia del **Centre d'Interpretació del Romanticisme Manuel de Cabanyes (CIRMAC)** de Vilanova i la Geltrú es va inaugurar el juny del 2011. Deu anys després de la seva creació (2000), ha estat objecte de reforma amb un nou discurs expositiu, a l'entorn de la història, l'art i la vida quotidiana de la família Cabanyes i del Romanticisme en general. També aspira a ser “museu” l'**Espai Temàtic dels Orgueners de Collbató**, inaugurat el 21 de maig de 2012, com a primera fase del futur Centre d'Interpretació de l'Orgue de Collbató. Mostra la col·lecció municipal, cedida pel cèlebre taller orguener Blancafort, ubicat a Collbató. El nou espai museïtzat comparteix edifici amb l'oficina de turisme. El 10 de juliol de 2012 es va inaugurar el **Centre d'Interpretació del Cava (CIC)**, al Cellar de La Fassina de Can Guineu, a **Sant Sadurn d'Anoia**, un equipament visitable de caràcter patrimonial, però pensat sobretot en clau de promoció econòmica i enoturística. Enguany ha finalitzat la segona i darrera fase, que ha permès obrir la totalitat de l'edifici (una part, corresponent a la primera fase, era oberta des d'octubre de 2011).

La inversió ha costat uns 5 M€ (1 M€ a càrrec del Ministeri de Cultura, i 1,5 M€, del FEIL).

Finalment, hem d'informar de la inauguració, prevista el 27 d'octubre de 2012, del Parc Arqueològic i de Natura de Can Tacó, amb el nom de Mons Observans. Assentament Romà Can Tacó-Turó d'en Roina, entre els municipis de Montmeló i Montornès del Vallès. El nou equipament, visitable a l'aire lliure, ha estat una iniciativa dels dos ajuntaments i ha tingut la tutela científica de l'ICAC, l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica.

D'altra banda, s'han obert altres petits espais museogràfics de poca entitat. El desembre de 2011 s'inaugurà a Escaló (Pallars Sobirà) el **Centre d'Interpretació de les Viles Closes**, amb un cost de 300.000 € a càrrec del FEDER. L'Ajuntament de Centelles ha habilitat el 2012 un espai permanent dedicat a la figura de l'arquitecte **Il·defons Cerdà** a la seva casa nadiua, el mas Cerdà, mitjançant l'exposició que produí la Diputació de Barcelona amb motiu de l'any Cerdà.

No podem deixar de donar una ullada als projectes museístics en procés al territori, impulsats per l'administració local, alguns molt rellevants, i que després de molts anys en obres estan avançant fermament.

El projecte de reforma dels **Museus Maricel i Cau Ferrat de Sitges** ha estat envoltat de polèmica. La nova majoria política –després de les darreres eleccions municipals– del Consorci dels Museus de Sitges, compost per l'Ajuntament i la Diputació de Bar-

11. Vista interior de la nova museografia realitzada el 2012 al Museu Arxiu Tomàs Balbey de Cardedeu. Fotografia: Joan Pardo.

12. "L'Espectacle de la Mina". Museu de les Mines de Cercs. Fotografia: Marc Sixto.

13. Vista exterior del nou Museu Hidroelèctric de Capdella, inaugurat el juliol de 2012. Fotografia: Museu Hidroelèctric de Capdella.

14. Panoràmica de la nova exposició permanent del Museu Hidroelèctric de Capdella. Fotografia: Museu Hidroelèctric de Capdella.

celona, va reformar el projecte original, que la plataforma ciutadana SOS Sitges considerava atemptatori contra els valors de l'edifici. Així, el 14 de juny de 2012 es va aprovar el definitiu Projecte de restauració del conjunt d'edificis del Museu Maricel, Can Rocamora i Museu del Cau Ferrat, que suprimeix la pantalla exterior de vidre i les rampes i passeres del Maricel de Mar visibles des del mar de l'anterior projecte, i redissenya les obertures de les façanes de Can Rocamora i del Cau Ferrat. El calendari d'execució és de deu mesos. Les obres, iniciades fa quatre anys per l'Ajuntament de Sitges, tenen un cost total de 8.258.324 €. Mentrestant, per contrarestar el tancament del Cau Ferrat, una selecció de 151 obres de 31 artistes del llegat de Rusiñol es poden contemplar en una exposició instal·lada al Palau Miramar, amb el suport del MNAC, que fou inaugurada el 31 de març de 2012.

També estan molt avançades les obres de l'Ecomuseu del Camp a la Vall d'en Bas, situat a can Trona i impulsat per l'Ajuntament de la Vall d'en Bas (Garrotxa). La primavera de 2012 va finalitzar la primera fase de les obres, corresponent a l'estructura de l'edifici, fase valorada en 1.244.898 € provinents en part de fons europeus i del Ministeri de Cultura. L'ecomuseu ocupa una superfície de més de 4.000 m², dels quals n'edifiquen 1.910. Disposarà de dues sales d'exposició temporals, una de permanent, una mediateca, una aula-taller, un soterrani i un bar-cafeteria. El museu servirà de punt d'experimentació de varietats agrícoles artesanals. La idea és que el museu potenciï, alhora, el turisme i la pagesia. Encara no hi ha data per a la segona fase del projecte.

Continuem relatant els museus en fase de reforma i rehabilitació. Les obres de construcció del NEAN-Parc Pre-

14

històric de Capellades, el projecte de centre de recerca i museu especialitzat en els neandertals, d'iniciativa municipal i liderat per Eudald Carbonell (com a director de l'IPHES), han començat a principis del 2012. Concretament, s'està construint l'edifici de dotacions (recepció, botiga i serveis), que se situa en un extrem dels jardins del Capelló, a la cinglera del qual s'arrangleren els jaciments paleolítics del Parc, entre els quals l'Abric Romani. El finançament és a càrrec de la Generalitat, la Diputació de Barcelona i el Ministeri de Cultura. La Diputació (Àrea de Turisme), mitjançant un conveni signat el juliol del 2012, hi aporta 112.500 €. Pel que fa al Museu Arqueològic de l'Esquerda, el museu monogràfic dedicat al poblat ibèric i medieval de l'Esquerda de Roda de Ter, segueixen a bon ritme les obres de rehabilitació de la nova seu del museu, l'antiga caserna de la Guàrdia Civil, situada a vuitanta-cinc metres del

jaciment. La primera fase de les obres, finançades per l'Ajuntament i amb l'1% cultural atorgat pel Ministeri de Foment, podria acabar el setembre del 2012. Les obres de rehabilitació de La Tela, la seu de Ciències Naturals del Museu de Granollers, van finalitzar la tardor de 2011 i s'està treballant intensament en el projecte museogràfic. El Museu de Sant Cugat per fi ha vist culminar, el juny de 2012, les obres de rehabilitació del Celler Cooperatiu, a càrrec del Ministeri de Foment, licitades el 2010 i adjudicades el 2011 (per 489.382,27 €). Es preveu enllestir la museografia d'aquesta nova subseu del museu a finals del 2012. El Museu de Sant Cugat també amplia i renova la permanent del seu Museu del Tapís Contemporani Casa Aymat, que s'espera que vegi la llum l'octubre del 2012. La Casa Museu Àngel Guimerà del Vendrell, ubicat a Can Ximet –que també acull el Museu Arqueològic–, tancada al públic el 2010 per obres de

rehabilitació, segueix en ple procés de reformes. Enguany ha finalitzat la primera fase d'obres i està previst continuar-les i reobrir el centre el 2015. Finalment, el **Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus** ha iniciat, a partir del 24 de març de 2012, unes obres de millora de la planta baixa, que comporta un procés de reorganització de la seva exposició permanent sobre prehistòria i món antic, que ara es concentra a la primera planta. La reforma implica un ajust temporal en el règim de visites, que passen a ser concertades, i que només afecten el públic general i no les activitats escolars.

Després de la inauguració, el 24 de març de 2011, de les obres de reforma del **Museu de Mataró** (edifici de Can Serra) consistents en la remodelació de l'edifici i en la modernització i renovació de les sales d'exposicions dedicades a la història de Mataró, l'Ajuntament segueix endavant amb el gran projecte de convertir **Can Marfà** en el gran complex museístic de la ciutat. El nou discurs museogràfic del **Museu de Mataró** s'ha dividit en tres eixos temàtics: "Iluro, ciutat romana", "Mataró, ciutat mediterrània" i "Mataró, capital del gènere de punt". Els dos primers es poden veure en el recentment renovat edifici de Can Serra i el tercer es podrà veure a la nau petita de Can Marfà. Precisament, la rehabilitació de la nau petita de Can Marfà, destinada a hostatjar el **Museu del Gènere de Punt de Mataró**, ja està acabada, però la manca de diners no permet al consistori fer front a la museïtzació de l'espai ni al trasllat de la col·lecció de maquinària i d'altres

elements de la Fundació Vilaseca. Per tot plegat, l'obertura del museu no té una data fixada. La nau consta de tres plantes i set-cents metres per planta. Les obres, que han costat 5,5 M€, han estat finançades amb fons estatals. El projecte global ha de culminar amb la restauració de la nau gran de Can Marfà i la construcció d'un magatzem subterrani, amb un cost estimat de 7,5 M€, per bastir el nou museu d'història de la ciutat. Per altra banda, el 31 de maig de 2012 es va inaugurar la nova exposició de la Col·lecció Bassat, que prefigura el futur **Museu d'Art Contemporani de Mataró**. La mostra, d'una any de durada, és la tercera que s'instal·la des de l'obertura provisional del centre el novembre del 2010 a la nau Gaudí, l'espai cedit per l'Ajuntament de Mataró a la **Fundació Privada Carmen i Lluís Bassat** per exposar la col·lecció del publicista Lluís Bassat, mentre espera la construcció de la seu definitiva del futur museu, de 7.000 m², a la Farinera de Mataró. S'ha constituït un consorci per impulsar el museu, compost per la Fundació i l'Ajuntament. Quan estigui construït, la Nau Gaudí, de 600 m², es convertirà en sala d'exposicions del centre.

L'ajuntament de Vilanova i la Geltrú impulsa, per altra banda, un nou projecte museístic: el del **Centre d'Interpretació del Mar**. El centre inclou el far de Sant Cristòfol, el futur museu (que inclourà les col·leccions del Museu del Mar i la del Museu de Curiositats Marineres Roig Toqués, a més de l'embarcació Víctor Rojas) i un centre d'acollida turística, que vol oferir a tots els visitants que arriben a la ciutat recursos hotelers i gastronòmics i informació sobre els punts

d'interès de Vilanova i la Geltrú. El 24 de juny de 2012 es va fer públic el projecte, perquè l'Ajuntament va aconseguir 263.000 € del fons FEDER per remodelar el far (el 50% de la inversió necessària). Les obres començaran el 2013 i hauran d'estar acabades a finals del 2014. El de Vilanova i la Geltrú no és l'únic museu del mar previst. També està en marxa el projecte del futur Museu de la Mar de l'Ebre de la Ràpita, que impulsa l'Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita. Les obres de rehabilitació de les Casotes, l'edifici on s'ha d'instal·lar aquest museu, ja fa temps que han finalitzat, i el projecte museogràfic, elaborat pel Museu de les Terres de l'Ebre, està pràcticament executat. L'obertura definitiva, però, que estava prevista inicialment per al 2011, s'ha posposat al 2012.

Un projecte singular, presentat aquest any 2012, diferent a tot el que fins ara hem vist, és el Parc Geològic i Miner de la Catalunya Central, impulsat i liderat pel Consell Comarcal del Bages, al qual ja s'han adherit ajuntaments com Collbató, Moià, Cardona i Sallent. Parteix de les infraestructures de l'empresa Iberpotash i compta amb la participació de la UPC (autora del Pla director). Pretén agrupar, protegir, conservar i posar en valor una quarantena de punts d'interès científic i turístic relacionats amb el patrimoni geològic i miner. Es tracta d'un geoparc (una figura creada per la UNESCO, i que com a tal aspira a ingressar a la xarxa europea de geoparcs) que ja té vint-i-cinc treballadors fixos i un pressupost global de 3,6 M€. Per altra banda, durant el 2012, s'està executant el procés de dissolució del Consorci del Parc Fluvial del Llo-

bregat, i la seva conversió en un nou organisme, l'Agència de Desenvolupament Comarcal, que, liderat pel Consell Comarcal del Berguedà, aplegaria (i liquidaria) els diversos consorcis preexistents a la comarca. El nou organisme, per tant, assumiria –entre d'altres– la missió del Parc Fluvial, és a dir, recuperar les colònies febrils de la vall alta del Llobregat.

Altres projectes d'inversió estan clarament paralitzats, per manca de finançament. El cas de Lleida és paradigmàtic. El projecte de la construcció de la nova seu del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida, previst al solar adjacent al Centre d'Art La Panera, segueix ajornat *sine die*, com també ho està el projecte del Museu del Ferrocarril de Lleida anunciat per l'Ajuntament el 2009. Altres dos projectes que estaven impulsats per fundacions privades, amb suport de l'Ajuntament, també estan aturats. El primer és el Centre d'Art Contemporani de la Fundació Sorigué. El conveni signat el 2009 establí la cessió per la Paeria d'un terreny a la zona de Joc de la Bola on la fundació ha de construir el museu. El segon és el Museu de la Ciència, el Medi Ambient i el Clima, fruit de l'acord signat entre "la Caixa" i la Paeria, mitjançant el qual el consistori s'havia d'encarregar de la construcció del nou edifici, al turó de Gardeny, i l'Obra Social "la Caixa", de la museografia. El futur museu serà la seu de la Fundació Joan Oró i acollirà el seu llegat. Les obres van iniciar-se el 2010 en el marc del Pla de Barris però actualment estan aturades. Un altre projecte aturat al territori és el Museu Lola Anglada impulsat per l'Ajuntament de Tiana,

valorat en 3 M€, i anunciat l'abril de 2010 per al 2012. Tampoc no s'ha materialitzat el nou Centre de Visitants del Poblament Ibèric de Puig Castellar, depenent del Museu Torre Balldovina de Santa Coloma de Gramenet, anunciat el juliol de 2010 per a la primavera del 2011, ni tampoc les obres de la Torre Balldovina mateix.

Per altra banda, alguns projectes de museus estan únicament plantejats i també sense finançament. El 4 de juny de 2011 l'Ajuntament d'Olot va presentar el projecte del Museu del Paisatge de Catalunya, amb una publicació i la instal·lació de la maqueta 1:1 d'una sala del futur centre al Museu Comarcal de la Garrotxa. L'Ajuntament pretenia obrir el nou museu, pressupostat en 2,2 M€, a l'actual Museu Comarcal de la Garrotxa el 2013, i ja havia obtingut 200.000 € del Ministeri de Cultura. Amb el canvi de govern municipal, hem d'entendre que el projecte s'aparca, atès que el nou consistori es va plantejar tancar el Museu dels Sants d'Olot, creat el 2007, i ja ha tancat definitivament, aquest any 2012, l'Espai Zer01, el Centre d'Art d'Olot. El maig de 2011 es va fer públic l'acord de crear un nou museu dedicat a Miró a Mont-roig del Camp, a la masia on el pintor estiuejava. La masia, que fa vint-i-cinc anys que està tancada, obrirà gràcies a un acord entre l'Ajuntament i els hereus de l'artista, propietaris de l'immoble. L'Ajuntament lloga la masia i es compromet a crear una fundació (en què participará la Fundació Miró) per rehabilitar-la i convertir-la en una casa museu. El projecte d'ampliar i modernitzar el Museu Comarcal de

Manresa podria ser una realitat si es confirma la decisió, anunciada l'abril de 2011, de traslladar l'Arxiu Comarcal, amb qui comparteix seu, a un altre edifici. L'Ajuntament d'Argentona ha comprat (via expropiació) la casa Puig i Cadafalch i el seu contingut a la besnéta de l'arquitecte, per un total de 507.000 €, l'any 2012. La casa, obra de Puig, i en força mal estat, requereix una inversió propera als 2 M€ que l'Ajuntament vol obtenir d'altres administracions. El setembre de 2012 s'ha fet pública una primera aportació de la "Caixa" de 250.000 € per fer front a una primera fase d'obres. El futur de l'immoble passa, a llarg termini, per crear-hi un centre dedicat a l'obra de l'arquitecte. L'Ajuntament d'Igualada promou un Centre Europeu d'Interpretació de la Pell de Qualitat a l'antiga adoberia La Bella, al barri del Rec, prop del Museu de la Pell, pel qual ha obtingut, el juliol del 2012, un FEDER de 375.000 € (condicionat a l'obtenció dels altres 375.000 €). El projecte del nou Museu Municipal de Molins de Rei ja disposa d'un projecte museològic (fet externament a partir de l'avantprojecte elaborat pel museu mateix) que l'Ajuntament va presentar el 24 de febrer de 2011. L'obertura del nou museu al nou edifici de Ca n'Ametller podria ser el 2014. El projecte de Centre d'Interpretació del Delta del Llobregat o Museu del Canvi Climàtic que s'havia d'instal·lar a la granja La Ricarda, del Prat de Llobregat, rehabilitada per AENA, no disposa dels recursos per la qual avançar. Recentment, s'ha anunciat el projecte de l'Ajuntament de Calella (Maresme) d'impulsar el Museu del Turisme de Calella. El juliol del 2012

l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona van signar un conveni per redactar els projectes museològic, museogràfic i de viabilitat.

Afortunadament, tot i l'etapa complicada de retallades que estem vivint, no hem de registrar tancaments de museus locals per raons de sostenibilitat, almenys, de moment. Només hem d'esmentar el tancament temporal del Museu d'Art de la Pell de Vic, el maig del 2012, mentre s'acordava el nou conveni entre l'Ajuntament, la Generalitat i el Bisbat (aprobat pel consistori el 4 de juny de 2012). Per aquesta via se li encomana la gestió al Museu Episcopal de Vic, després d'haver-se dissolt l'antic consorci del museu, la qual cosa comportà l'acomiadament de la totalitat de la plantilla. Tots dos museus, per tant, es gestionen conjuntament amb un sol director (el del MEV). També es manté obert, de forma precària, mitjançant una empresa externa, el Museu de la Ciutadella de Roses, inaugurat el 2004, tot i que la plantilla, que gestionava tot l'espai cultural de la Ciutadella, la van acomiadar el 31 de desembre de 2011. S'ha publicat que l'Ajuntament vol destinar l'espai a un centre expositiu dedicat al restaurant El Bulli, que obriria el 2014. Altres centres han hagut de tancar per raons de seguretat. El desembre del 2011 ho va fer el Museu del Pessebre de Sant Vicenç de Montalt (Maresme), una decisió presa per l'Ajuntament atesos els greus problemes estructurals de l'edifici. El propietari de l'edifici és el Bisbat. El museu el gestiona un consorci format per l'Ajuntament, el Consell Comarcal i la Federació Catalana de

Pessebristes. També ha tancat temporalment la sala gran de la Casa Museu Torres Amat de Sallent. Així ho ha decidit l'Ajuntament, el maig del 2012, per les greus patologies observades al sostre. El projecte global de rehabilitació de l'immoble puja a 1 M€, però l'Ajuntament ha obtingut, aquest juliol del 2012, un ajut FEDER de 500.000 €, i confia executar les obres entre el 2013 i el 2014. També han hagut de tancar les oficines i magatzems del Museu de la Pell d'Igualada el setembre del 2012, en detectar-se un perill de col·lapse sobtat de l'edifici. L'Ajuntament ha encarregat obres d'arranjament de forma urgent i immediata.

ACTUACIONS DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

Barcelona manté a bon ritme, malgrat la crisi econòmica, els grans projectes museístics en procés impulsats per l'Ajuntament.

El 31 de febrer de 2012 es va inaugurar l'exposició permanent *Planeta Vida*, darrera fase de l'adequació museogràfica del Museu de Ciències Naturals de Barcelona (o Museu Blau) que es va obrir a l'Edifici Blau del Fòrum el 27 de març de 2011. La constitució del consorci entre l'Ajuntament i la Generalitat per crear el Museu Nacional de Ciències Naturals, del qual el Museu Blau ha de ser capçalera, va tenir lloc el 21 de novembre de 2011, un any després de la publicació de la seva creació al DOGC (30.11.2010). *Planeta Vida* és el nom de la globalitat de la permanent, que abasta les col·leccions de mineralogia, botànica i zoologia dels museus barcelonins de la especialitat. La remodelació del Museu Blau ha costat 12 M€, i ha anat a càrrec íntegrament de l'Ajuntament.

15. Nou discurs expositiu del Centre d'Interpretació del Romanticisme Manuel de Cabanyes (CIRMAC) de Vilanova i la Geltrú.

16. Façana del nou Centre d'Interpretació de les Viles Closes d'Escaló (Pallars Sobirà) inaugurat el desembre de 2011. Fotografia: N. Molist.

17. Vista parcial dels espais interiors del nou Museu Arqueològic de l'Esquerda, a Roda de Ter, en fase de construcció. Fotografia: Museu Arqueològic de l'Esquerda.

Sens dubte, la gran aposta museística municipal ha estat i és el DHUB - Disseny Hub Barcelona. El 9 de maig de 2012 l'Ajuntament va presentar a la premsa l'edifici acabat, un imponent immoble –anomenat La Grapadora– de més de 25.000 m² útils dissenyat per Oriol Bohigas (MBM Arquitectes) i ubicat a la plaça de les Glòries. Les obres es van iniciar el 2009, i amb un lleuger retard de menys d'un any han finalitzat sense que la Generalitat, finalment, hagi aportat ni un euro al pressupost de més de 100 M€ esmerçats per l'Ajuntament (en teoria a la Generalitat li corresponien dues tercers parts de la inversió, a canvi del Palau de Pedralbes). Ara toca materialitzar el projecte museogràfic, que liderarà la nova directora del centre, Pilar Vélez. Recordem que el DHUB o Museu del Disseny integrarà els museus de les Arts Decoratives, Tèxtil i de la Indumentària, Arts Gràfiques i Ceràmica. La incorporació del Museu de Ceràmica ha estat una decisió presa el 2011, després d'un llarg debat, perquè inicialment no estava previst. També s'han fet intents d'adquirir la col·lecció privada de mobles de Núria Pla. El nou centre recorda molt el Museu Folch i Torres d'Arts Decoratives que va proposar Oriol Bohigas quan fou regidor de cultura. Es preveu traslladar els fons al nou edifici el primer trimestre de 2013 i obrir-lo al públic a finals del 2013. En aquests moments, però, l'Ajuntament busca altres institucions o empreses disposades a ocupar part dels enormes espais del DHUB, per compartir, de pas, els 8 M€ anuals que es calcula que costa el manteniment anual

de l'edifici. Per altra banda, des del 20 de març de 2012 es pot visitar el pis museu de la Casa Bloc, un bloc obrer construït als anys trenta pel GATCPAC, a Sant Andreu, i que ha estat restaurat per l'INCASOL i per l'Ajuntament. El DHUB s'ha fet càrrec de la museïtzació i en gestiona les visites.

Pel que fa al Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), sembla que el projecte de l'antiga fàbrica Oliva Artés com a seu del museu dedicada a la metròpolis contemporània (segles XVIII-XX) pateix retards, i les obres del Born, que ha de aixoplugar la seu dedicada a la Barcelona moderna, estan a punt de finalitzar. L'Ajuntament va anunciar el maig del 2012 que les actuacions al Born, ara dirigides en solitari per l'arquitecte Enric Sòria, han permès rehabilitar definitivament l'estructura de l'edifici (recordem que el mal estat de la coberta va disparar els costos i va retardar el calendari) i restaurar les restes arqueològiques, i per això han licitat el projecte museogràfic, valorat en 5,5 M€, que se sumen als prop de 60 M€ que ha costat l'obra civil. L'obertura al públic es preveu pel setembre del 2013, a punt per a la commemoració del tricentenari dels fets del 1714. La gestió del centre cultural del Born es desvincula del MUHBA i de la seva xarxa de centres, com també el monestir de Pedralbes, seguint els passos de l'arqueologia urbana, que ja no depèn del museu. El 14 de març de 2012 es va inaugurar l'ampliació de l'àrea arqueològica visible del Centre Cívic Pati Llimona, depenent del MUHBA, en incorporar-se al centre el nou edifici annex del carrer Regomir, 7, totalment rehabili-

tat (5 M€). Per altra banda, es preveu que a finals del 2012 ja es pugui visitar la Torre de les Aigües del Besòs, que passarà a dependre del MUHBA, que impulsa el projecte de museïtzació. La rehabilitació, que ha costat 3 M€ a càrrec d'AGBAR, ha finalitzat a principis del 2012.

Tal com vam explicar en l'anterior Mnemòsine, 2011 ha estat també l'any de la reobertura del Museu Marés (el 14 de maig), tancat des del 2009. Una de les noves col·leccions incorporades ha estat part del fons d'armes blanques de la col·lecció Marés exhibida anteriorment al Museu Militar de Montjuïc.

Altres projectes emblemàtics de la ciutat, consorciats amb la Diputació de Barcelona i amb altres administracions, també avancen. Al conjunt modernista de l'Hospital de Sant Pau s'ha decidit programar visites abans de tenir enllestit el Centre d'Interpretació, al pavelló de Sant Salvador, que no estarà acabat fins al 2014. Les obres del Museu Marítim de Barcelona (sostingudes principalment per la Diputació de Barcelona) avancen en els terminis previstos. Per altra banda, el Palau Güell, obra de Gaudí, va reobrir el 26 de maig de 2011, després d'un llarg període de restauració i museïtzació a càrrec de la Diputació. El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) –que com és sabut programa exposicions temporals i no té fons propis– s'està plantejant crear una exposició permanent sobre Barcelona i el seu urbanisme.

Barcelona també té un capítol de projectes cancel·lats, congelats o en crisi, o simplement enunciats sense concre-

cions fefaents. A Can Ricart, el projecte d'ubicar-hi, per la Generalitat, l'equipament Linguamón-Casa de les Llengües, s'ha cancel·lat per motius econòmics. El DOGC del 29.12.2011 publicava l'acord de dissolució del consorci. Això significa que l'espai torna a l'Ajuntament. Encara no hi ha una decisió presa, però segons diverses declaracions a la premsa del regidor de Cultura, es busca un nou ús museístic per a Can Ricart, ja que "la ciutat té diversos museus pendants". Va citar com a possibles el Museu de la Mobilitat, el Museu de les Cultures del Món i el futur Museu de l'Arquitectura i l'Urbanisme. Aquest darrer era un projecte del Govern central pendent d'ubicació. Pel que fa al Museu de les Cultures del Món, es tracta d'un nou projecte proposat per l'Ajuntament de Barcelona en el PAM 2012-2015 com a "evolució del Museu Etnològic de Barcelona (MEB)" (cita textual). L'aposta pels fons no occidentals del MEB s'ha vist reforçada recentment amb l'ingrés de la cèlebre Col·lecció Folch d'Art Ètnic de la família Folch, composta de dues mil peces, procedents d'Àfrica, Àsia, Amèrica i Oceania, mitjançant la signatura d'un conveni de cessió gratuïta durant vint anys, fet públic l'abril del 2011. En canvi, en el nou projecte ja no tindrà cabuda la Col·lecció d'art Precolombí Barbier-Mueller. Aquest museu, obert el 1995, va tancar les portes el 14 de setembre de 2012. No hi ha hagut acord entre l'Ajuntament i el propietari, Paul Barbier-Mueller, que condicionava la continuïtat de la col·lecció a Barcelona al fet que l'Ajuntament comprés el fons per 20 M€. També es va negociar la possible cessió d'una col·lecció africana per Barbier. Fi-

nalment, la col·lecció precolombina ha viatjat a París, on es vendrà a la casa de subhastes Sotheby's. La sortida del fons ha alliberat el Palau Nadal, seu fins ara del Barbier, que juntament amb el Palau Marquès de Lió, l'edifici veí que fins fa poc era la seu prefigurativa del DHUB, permetrà –així ho ha anunciat l'Ajuntament l'agost de 2012– instal·lar-hi el nou **Museu de les Cultures del Món**. El nou museu, dedicat a l'etnografia no occidental, es basarà en la Col·lecció Folch (que ja no anirà al MEB), en noves col·leccions privades que podrien afegir-s'hi, i en els fons “exòtics” del MEB. Paral·lelament, l'Ajuntament ha invertit aquest any vora 2 M€ a reformar l'edifici del MEB a Montjuïc, que patia nombroses patologies des de feia molts anys. Amb la decisió de separar-ne els fons no occidentals amb la creació del nou museu al carrer de Montcada, l'actual Museu Etnològic podrà especialitzar-se en els fons d'etnologia catalana, principalment. La configuració del nou projecte “català” del MEB comportarà el tancament de la seva seu de Montjuïc fins l'any 2014. Aquesta nova orientació del MEB encaixa molt millor amb el projecte de gran museu nacional “de societat” que la Generalitat vol crear a Barcelona, a l'entorn de la història i l'etnologia, i que disposa d'aquest centre segons el Pla de museus.

Pel que fa al **Castell de Montjuïc**, després de la liquidació del Museu Militar, queda per concretar el centre d'interpretació (el gener del 2012 el regidor de Cultura va anunciar el retorn de peces militars al recinte). I el **Museu de les Arts Escèniques** que es va anunciar el març del 2011? Es tractava

d'un conveni entre l'Ajuntament i la Diputació per situar el fons de l'Institut de Teatre a la Casa de la Premsa, a Montjuïc, i obrir el nou museu el 2013. Pel que sembla, els nous responsables polítics de les dues administracions no tenen pensat, ara per ara, desenvolupar aquest projecte. Hi haig d'afegir encara el impressionant edifici de la **central tèrmica del Besòs**, popularment conegut com les tres xemeneies, de propietat privada (Endesa), en desús des del 2010, ja al terme de Sant Adrià de Besòs. Entre els usos públics que s'hi havia proposat hi havia el de fer el **Museu de l'Energia**.

A Barcelona, doncs, hi ha nombrosos projectes museístics, col·leccions i possibles espais que segueixen pendents de concreció: el museu del teatre, del clavegueram, del transport, de l'arquitectura, de l'energia... col·leccions Thyssen i Muñoz Ramonet... i edificis com Oliva Artés, Castell de Montjuïc, Can Ricart, Can Batlló, Fabra i Coats, Canòdrom, Castell dels Tres Dragons, pavellons de la Fira, les tres xemeneies... Barcelona és una ciutat de museus que té pendent de definir el seu model museístic.

MUSEUS D'ÀMBIT NACIONAL I ALTRES ACTUACIONS DE LA GENERALITAT A CATALUNYA

En espera que es concreti el futur Museu Nacional d'Història, Arqueologia i Etnologia (que ha de néixer de la fusió dels actuals MAC i MHC i del Museu d'Etnologia, al qual s'incorpora el mNACTEC, d'acord amb el nou Pla de museus del 2012), i en espera que aquests museus perdin la condició autònoma per formar part de la nova Agència Catalana del Patrimoni Cul-

tural, creada per llei el 2011, aquests museus han seguit modernitzant la seves exposicions permanents, malgrat les estretores econòmiques. En aquest sentit, el **Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC)** segueix remodelant les seves sales, després de la gran reforma culminada l'octubre del 2010, que afectà onze sales. A la primavera de 2012 s'hi han afegit la sala de Mallorca i l'Anella Central, que exhibirà diverses col·leccions monogràfiques. Per altra part, el **Museu d'Història de Catalunya (MHC)** va renovar totalment, el desembre del 2011, les primeres sales del seu recorregut, dedicades a la prehistòria i a la protohistòria de Catalunya. També s'han dotat de noves peces originals els espais dedicats a la colonització grega i fenícia, com anteriorment es van remodelar les sales dedicades a l'església medieval, la guerra de Successió i la Primera Guerra Mundial. El MHC ha continuat la seva vocació de dotar-se de col·leccions mitjançant dipòsits i cessions. Aquest fet, i les noves sales de prehistòria, posen en evidència la duplicació de discursos i la manca de coordinació entre dos museus, el MAC i el MHC, que estan obligats a col·laborar (fins i tot cridats a fusionar-se en el futur) en el marc dels acords (contractes-programa) signats el 2012 entre aquests museus i la conselleria. Sense deixar el MHC, i en relació amb la seva xarxa de monuments, hem d'esmentar la inauguració i obertura del Jardí Toda i de la cripta restaurada de l'església del castell d'Escornalbou, que es va fer el 21 de juliol de 2012. El cost ha estat de 94.221 € (50% Generalitat, 50% Ministeri de Foment).

Pel que fa al MNAT (Arqueològic de Tarragona), hem de fer-nos ressò de l'anunci de la reobertura, el gener del 2013, de la **Necròpolis Paleocristiana de Tarragona**, ubicada a l'edifici de la Tabacalera, després d'estar vint anys tancada. El departament hi destinarà 225.000 € per rehabilitar-la i adequar-la per a la visita.

El 30 de juny de 2011 es van reobrir les sales del Romànic del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), després de set mesos de remodelació (vegeu l'article de Jordi Camps i Gemma Ylla-Catlà, en aquest mateix número), amb un potent canvi museogràfic que no es produïa des del 1995. Sense cap canvi arquitectònic, s'ha revisat el discurs museogràfic, s'ha reduït en un 30% el nombre d'obres exposades (són 145), s'ha apostat per una il·luminació més focalitzada i directa i s'ha invertit en nous sistemes de conservació preventiva i eficiència energètica. El 26 de maig de 2012 el MNAC va obrir dues noves sales dedicades a la fotografia, dins del discurs d'art modern, amb treballs d'Agustí Centelles i altres autors. Aquestes sales, fins ara, havien acollit un dipòsit de deu obres de Picasso de la Col·lecció C. Hutin que no s'ha renovat. El MNAC ha adquirit també, el juliol del 2012, el fons fotogràfic de Joan Colom. El mateix mes ha signat un conveni amb el Consorci de la Vall de Boí per donar suport a les esglésies romàniques de la Vall. Per altra banda, el MNAC pretén baixar de la muntanya i acostar-se a la ciutat "ocupant" l'esplanada de les fonts i els pavellons de la Fira (Alfons XIII i Victòria Eugènia), que necessita per ampliar la seva oferta expositiva. Hi ha, però, un altre projecte d'ocupar aquest darrer pavelló, de 13.000 m².

Es tracta d'una operació, en procés de negociació, per instal·lar-hi part de la col·lecció de la baronessa Thyssen per vint-i-cinc anys (a canvi d'un lloguer), sota el paraigua del MNAC, i amb finançament de l'Ajuntament de Barcelona (la remodelació del pavelló) i de "la Caixa" (el lloguer). El MNAC, de moment, no sembla donar suport al projecte.

El Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC), concretament la seu principal a Terrassa, manté un conjunt de divuit espais expositius (quatre de permanents de gran format, nou de permanents de petit format i cinc de temporals) amb un total de 12.300 m² ocupats dels 20.000 disponibles. L'any 2012 ha incorporat la semipermanent *L'enigma de l'ordinador* i està duent a terme la nova exposició del transport i les modificacions parcials dels espais existents (recepció, senyalització, sales expositives...). Pel que fa a les seves seus, des del maig del 2012 el Museu Asland de Castellar de n'Hug té un nou espai permanent sobre la producció del ciment.

El Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), un cop presentada la nova exposició permanent el febrer del 2011, s'ha vist envoltat en la polèmica sobre els equipaments culturals de contemporaneïtat del Raval de Barcelona (el CCCB i la Filmoteca, inaugurada el 2012) i la seva possible coordinació en la gestió. En qualsevol cas, al MACBA li ha estat assignat, almenys de moment, el nou Centre d'Art de Barcelona, que havia de fer-se al Canòdrom, i que ara se situa a Fabra i Coats. La primera fase

del centre, amb 600 m² expositius, es va inaugurar el 28 de setembre de 2012. Les obres del centre, quan ocupi les tres plantes assignades –uns 2.450 m²–, acabaran el 2014. Per altra banda, el MACBA ha ampliat la seva col·lecció i el fons del centre de documentació amb el llegat Brossa, que s'exposarà parcialment el 2013 al MACBA i a La Seca Espai Brossa. La Fundació Brossa ha cedit el fons per vint-i-cinc anys renovables. També ha arribat a un acord amb el MNAC en relació amb els fons del segle xx i a la permanent, que supera l'antic debat cronològic. El MACBA ha decidit potenciar la col·lecció pròpia; així doncs, es va anunciar que es presentaria un nou muntatge el mes de novembre de 2012, i el juliol del 2013, una nova exposició "permanent" tematitzada que ocuparà les tres plantes de l'edifici amb la col·lecció del centre.

Pel que fa als museus de nova creació impulsats per la Generalitat al territori han estat objecte de paralització per l'actual govern davant l'atzucac pressupostari. És el cas del Museu Casteller de Valls, que té redactat el projecte executiu, però no disposa dels 10 M€ que costen les obres. El Museu del Còmic i l'Il·lustració de Catalunya, amb seu a Badalona, i previst inicialment per al 2014, està sent redimensionat i la comissió impulsora –composta bàsicament per agents del sector– està buscant nou finançament públic per obrir el museu el 2015. També està ajornat *sine die*, per manca de finançament, el Centre d'Art de Pintura Catalana Carmen Thyssen-Bornemisza de Sant Feliu de Guíxols, impulsat per l'Ajuntament d'acord amb la baro-

18. Museu de la Mar de l'Ebre. Sant Carles de la Ràpita. Fotografia: M. Borrell.

19. Futur Museu de la Mar de l'Ebre de la Ràpita. les Casotes, l'edifici on s'ha d'instal·lar aquest museu. Fotografia: M. Borrell.

nessa Thyssen i les administracions (Ministeri de Cultura, Departament de Cultura i Diputació de Girona), del qual vam informar a l'anterior Mne-mòsine. L'Ajuntament encara no ha adquirit els terrenys (l'antiga fàbrica surera Can Serra, al costat del monestir de Sant Feliu de Guíxols) i no s'han materialitzat els compromisos del Ministeri (6,5 M€) i Generalitat (4 M€) per abordar la primera fase. Per fer boca, el 7 de juliol de 2012 es va inaugurar el nou Espai Carmen Thyssen, al monestir de Sant Feliu de Guíxols, que funcionarà mentre el nou museu segueixi aparcant per la crisi i que presentarà anualment exposicions temporals del fons.

MUSEUS PRIVATS I FUNDACIONS

Mentre les museus públics pateixen estretons, continuen obrint-se museus privats a la ciutat de Barcelona. Als inaugurats els anys 2010 (Museu del Modernisme Català i Museu del Mamut) i inicis del 2011 (Museu d'Idees i Invents de Barcelona –MIBA– i Museu del Rock), hi hem d'afegir l'obertura, el juny del 2011, del Museu Europeu d'Art Modern (MEAM), al Palau Gomis, a la Ribera, per la Fundació de les Arts i els Artistes. El nou museu –que recupera un impressionant palau del segle XVIII– reivindica l'art figuratiu i realista actual que considera absent dels altres centres d'art contemporani de la ciutat. El mateix mes es va obrir al públic el Museu de la Moto de Barcelona, una petita exposició permanent de 600 m² situada al convent de Sant Felip Neri, a la plaça del mateix nom de Barcelona. Pertany a la família Soler, propietària del museu “mare”, el Museu de la

Moto de Bassella (Alt Urgell), inaugurat el 2002. L'11 de maig de 2012 es va inaugurar el Museu del Cànem, al Palau Mornau, situat al carrer Ample de Barcelona. Es tracta d'una “filial” del Hash. Marihuana & Hemp Museum d'Amsterdam, creat per l'holandès Ben Dronkers l'any 1985. El museu defensa les virtuts industrials, terapèutiques i recreatives del cànnabis i la marihuana. El 2012 també ha obert portes el Teatre Museu Rei de la Màgia, al carrer Jonqueres, 15 de Barcelona, que inclou la col·lecció ubicada anteriorment al carrer de l'Oli. Hem d'acabar l'apartat barceloní referint la reforma de l'exposició permanent realitzada a Can Framis (Col·lecció Vila Casas). El centre va reobrir l'1 de setembre de 2012 amb quaranta-cinc noves obres pictòriques, vint de nova adquisició. Un any abans (l'1 de setembre de 2011) havia realitzat una profunda reestructuració del seu muntatge museogràfic, la primera des de la inauguració, el 2009.

En canvi, el Museu del Rock, inaugurat el 31 de març de 2011 al complex comercial Las Arenas de Barcelona, i que exhibeix la col·lecció privada de Jordi Tardà, està en crisi. El febrer del 2012 va presentar concurs de creditors pels deutes acumulats i al baix nivell d'ingressos; el mes de març va tancar les portes, i el mes de juliol va anunciar la venda dels actius i la liquidació de la fundació.

Fora de Barcelona, hem de destacar l'obertura, el 13 de desembre de 2011, del Museu del Gas, a l'edifici modernista La Energía, a la plaça del Gas de Sabadell. El museu, d'abast estatal i impulsat per la Fundació Gas Natural

Fenosa, té com a objectiu difondre el patrimoni històric dels sectors del gas i de l'electricitat i la història de la companyia. El nou centre és hereu directe de l'antic Museu del Gas que hi havia a Barcelona, a l'avinguda del Portal de l'Àngel. El 28 d'abril de 2012 es va reobrir al públic la nova museografia de la **Casa Masó de Girona**, impulsada per la fundació del mateix nom. Es tracta d'una casa museu d'adscripció noucentista que permet introduir-se dins la vida de l'arquitecte gironí Rafael Masó i retrocedir en el temps fins a principi del segle xx. Després de cinc anys d'obres, que han costat 880.000 €, el públic pot accedir de nou a visitar aquesta casa senyorial del barri vell a la riba de l'Onyar. Per altra banda, des del 6 de maig de 2011, Girona té un nou equipament, el **CaixaForum de Girona**, a l'antic palau de la Fontana d'Or, destinat a programar exposicions temporals. La **Casa de les Papallones**, un petit museu d'història natural obert el 2005 a **Planoles**, ha incorporat aquest juliol un nou apartat permanent dedicat a la paleoicnologia (petjades i rastres fòssils). Finalment, el juliol del 2012 es va obrir al públic **Rocaviva un laberint màgic**, un museu a l'aire lliure a **Mus-sa (Cerdanya)**, amb més de sis-centes escultures de l'artista Climent Olm.

Altres museus sobreviuen amb dificultat. El **Museu del Traginer d'Igualada** ha engegat l'estiu del 2012 la campanya "Salvem el Museu" per obtenir recursos i no haver de tancar. La família propietària no disposa de mitjans per mantenir el mínim personal que obri i tanqui l'equipament, i fins i tot s'han plantejat de vendre part del fons.

Pel que fa als museus diocesans, hem d'esmentar la inauguració, l'1 d'abril de 2012, de l'**Espai d'Interpretació d'Oliba** al vestibul del **Museu Episcopal de Vic**, dedicat a l'abat Oliba i al campanar de la catedral romànica, restaurada i inaugurada el mateix dia, i que es podrà visitar mitjançant visites guiades des del museu.

En el capítol de projectes, hem de dir que continua en ferm la instal·lació de l'escola i el **Museu del Circ Raluy a Vulpellac** (Baix Empordà). L'Ajuntament de Forallac està tramitant la modificació del planejament urbanístic per fer-ho possible.

LA XARXA D'ESPAIS DEL MEMORIAL DEMOCRÀTIC

Com es sabut, el Memorial Democràtic –institució de la Generalitat creada per llei el 2007– ha entrat en una crisi profunda des del canvi de govern (principis del 2011) per raons estrictament polítiques. La nova situació, de desconfiança amb el projecte, ha provocat una enorme davallada de recursos pressupostaris i de personal i una indefinició plasmada en la manca de direcció durant pràcticament tot l'any 2011. El tancament de la seu central de la Via Laietana de Barcelona, el 25 de febrer de 2011, a causa de les anomalies detectades en matèria de salubritat i seguretat, va comportar la decisió de traslladar algunes activitats (les exposicions, principalment) al Museu d'Història de Catalunya, sense que això comportés cap confluència entre les dues institucions en matèria de gestió o coordinació de projectes. Posteriorment es va anunciar un acord entre la Generalitat i l'Ajuntament per situar la seu del Me-

memorial Democràtic al castell de Montjuïc, decisió objectada per les entitats memorialistes per la seva ubicació, aïllada, mal comunicada i desavinent. L'aposta pel recinte s'oficialitzà el 16 d'abril de 2012 amb un acte sobre el setanta-cinquè aniversari dels bombardejos de la Guerra Civil i una nova exposició sobre l'esmentada temàtica. La pressió de les entitats sembla que ha donat fruits, ja que aquest estiu s'ha confirmat que el Memorial Democràtic tindrà un nova seu al centre de Barcelona, a la plaça Bonsuccés.

Per la seva banda, la xarxa d'Espais del Memorial Democràtic al territori (creada el febrer del 2010) ha sofert també una paralització, però alguns dels centres que en formen part –que depenen de l'administració local– han anat ampliant l'oferta. El 25 de febrer de 2011 es va inaugurar el Refugi Antiaeri de la Patacada, a Reus. El muntatge museogràfic ha anat a càrrec de l'Institut Municipal de Museus de Reus amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal. El 16 d'abril de 2011 va

obrir portes el Centre d'Interpretació de l'Aviació Republicana i la Guerra Aèria de Santa Margarida i els Monjos (CIARGA), en el marc del Parc de la Memòria. S'hi pot visitar el refugi principal del Serral i un petit espai sobre els aeròdroms militars i la guerra aèria. Al terme municipal també s'han recuperat els refugis de la Margaridoia i de Cal Rubió i la presó de pilots del castell de Penyaforat. El CIARGA és el centre d'una de les tres rutes senyalitzades recentment al Penedès. El 27 de novembre de 2011 es va inaugurar la segona fase de l'itinerari museïtzat pel Camp d'aviació de Rosanes (la Garriga i l'Ametlla del Vallès). Finalment, el 26 de novembre de 2011 es va inaugurar el Museu dels Maquis de Castellnou del Bages, de 48 m², creat a partir de la vida del darrer maqui català, Ramon Vila, *Caracremada*, caigut el 1963 a Castellnou. El 11 de juliol de 2012 l'Ajuntament de Molins de Rei va obrir al públic la Federació Obrera, un edifici modernista rehabilitat com a centre cultural i cívic que inclou un centre d'interpretació

sobre el moviment obrer local. L'Espai de Memòria de Can Riera, de l'Hospitalet de Llobregat, ha ampliat les instal·lacions amb l'obertura de l'edifici annex, acabat el 2012, dedicat a sala taller.

El Memorial de l'Exèrcit Popular de Pujalt (Anoia), que patrimonialitza la Base d'Instrucció del XVIII Cos de l'Exèrcit Popular, segueix treballant en la creació del nou Centre d'Interpretació Turístic (amb una aportació de 429.000 € atorgada per la Generalitat –Departament de Governació– el març del 2012), després d'haver inaugurat el Centre de Recepció de Visitants el 10 d'octubre de 2010. També s'està elaborant el projecte per fer un centre sobre la retirada del 1939 a les antigues escoles situades al Pago, a Subirats (Alt Penedès), amb l'impuls de l'Ajuntament i el Centre d'Estudis de Subirats, amb el finançament parcial del Memorial Democràtic.

Una atenció especial mereixen els espais de la Batalla de l'Ebre (CO-

MEBE), encapçalats per cinc centres d'interpretació, alguns dels quals van tancar el 2010 per raons pressupostàries. L'abril del 2011 van reobrir, però amb horaris més reduïts. El més important, 115 dies (Corbera d'Ebre), segueix obrint *tots els dies*, i els altres quatre ara obren el divendres i el diumenge a la tarda i el dissabte tot el dia. El 16 d'abril de 2011 es va inaugurar un sisè centre, el Museu Memorial de la Batalla de l'Ebre, a Gandesa, hereu de l'antic museu del Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre. Aquell vell i entranyable museu de bales i ferralla de Gandesa, un cop integrat en el marc del COMEBE i del Memorial Democràtic, s'ha convertit ara en un centre dinàmic amb una proposta museogràfica molt potent.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

Amb aquestes "cròniques" de novetats museogràfiques no pretenem fer un estudi o un inventari exhaustiu de tot el que ha passat a Catalunya en el darrer any i mig en museografia.

20 i 21. *Exposició Planeta Vida*. Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Museu Blau. Fotografia: DISE-VZ.

22. Vista de la exposició permanent del Museu Memorial de la Batalla de l'Ebre, a Gandesa, inaugurat l'abril de 2011. Fotografia: autor.

Només tenim espai per fer breus esments, i això sense comptar que de ben segur que hem omès nous centres o projectes que no hem detectat. Però és inevitable assajar algunes conclusions. D'entrada, ens ha sorprès constatar que es manté la vitalitat museogràfica que relatàvem a l'anterior *Mnemòsine*, tot i la crisi, i que no s'ha complert el vaticini que ara vindrien les vaques magres. Efectivament, hem de reconèixer, tal com exposem en aquest article, que durant el 2011 i el 2012 s'han creat o ampliat un bon nombre d'equipaments museístics. Cal destacar els nous centres fundats a Barcelona, de titularitat privada. El sector públic ha realitzat noves permanents (ampliacions i nous edificis), algunes de les quals són projectes emblemàtics del territori iniciats fa anys (el DHUB de Barcelona, Palafrugell, Tàrraga, Amposta...). Tot i que hi ha projectes congelats i que els calendaris s'allarguen, s'està avançant raonablement en altres projectes en marxa, com per exemple, els de Vilafranca del Penedès, Capellades, Vall d'en Bas, Tortosa o Sitges, o els del Born o el Marítim a Barcelona.

Així doncs, les retallades s'estan acarnissant en l'ordinari, molt més que en les inversions. Les disminucions pressupostàries estan reduint el manteniment, les activitats, els serveis educatius, els horaris d'obertura i el personal dels centres. La Generalitat ha rebaixat el 15% les aportacions al MNAC i al MACB, el 2012 (32% acumulat des del 2010 per al MACBA i 25% per al MNAC). El Govern de l'Estat també retalla les aportacions aquest 2012 als grans equipaments culturals de Barcelona. Pel que

fa a les plantilles, estem en una etapa difícil. Ja hem parlat dels casos dels museus de Roses i de la Pell de Vic, que han patit la liquidació de la totalitat del personal (podem esmentar també l'Espai Zer01 d'Olot). Hi podem afegir els nou acomiadaments del MACBA, l'ERO del Museu Industrial del Ter de Manlleu, les reduccions de personal del Consorci de les Esglésies de Boí-Taüll, i les remocions de directors d'alguns museus sense garantia de manteniment dels llocs i del nivell adequat. Alguns d'aquests canvis poden comportar compactacions de museus en la gestió. Ja hem esmentat el cas del Museu d'Art de la Pell de Vic, que passa a ser gestionat pel Museu Episcopal de Vic. Els ajuntaments de Torelló i Manlleu s'han plantejat fusionar els museus de la Torneria de Torelló i el Museu Industrial del Ter de Manlleu en un, sota el lideratge d'aquest darrer (que des del febrer del 2012 passa a denominar-se Museu del Ter i que podria convertir-se en un consorci). Un altre fenomen detectat és la pèrdua d'organismes autònoms de gestió dels museus, que ara passen a dependre directament dels ajuntaments, per raons d'estalvi. En definitiva, els museus de Catalunya, en l'actual escenari de crisi, han reduït activitat, horaris d'obertura i plantilles, però no hi ha cap cas de museu que, malgrat les dificultats del moment, hagi tancat les seves portes (excepte el Museu del Rock i la Col·lecció Barbier-Müller, en unes circumstàncies absolutament diferents).

De la mateixa manera sorprèn –agradablement– que en aquest marc de crisi bona part dels projectes museístics en marxa, alguns de fa molts

anys, estiguin avançant. Es tracta de projectes impulsats per ajuntaments que han aconseguit, bàsicament, finançament del FEDER i/o dels ministeris de l'Estat. Realment sobta comprovar com molts d'aquests projectes s'estan fent gràcies a les subvencions de Madrid, i quan es comparen amb les que atorga la Generalitat, es fa evident el gran desequilibri, certament desconcertant. A més, aquells projectes que tenien un finançament determinant de la Generalitat són els que s'han quedat fora de joc (Thyssen de Sant Feliu, Museu del Còmic, Museu Casteller...). Els grans projectes de Barcelona s'estan culminant sense el finançament de la Generalitat (en algun cas estava compromès) i només amb l'esforç de l'Ajuntament (Ciències Naturals, DHUB) o de la Diputació (Marítim). Per altra banda, a Barcelona estan apareixent nombrosos museus privats. Per tot això seria desitjable un Pla de museus que definís el mapa museístic de la ciutat (i del país) i que endrecés el garbuix de projectes i edificis en dansa.

Pel que fa al territori, es detecta una tendència creixent: la relació cada vegada més estreta entre centres museístics i oficines de turisme, i en general, la creació de nous centres d'interpretació vinculats a noves estratègies de desenvolupament agroeconòmic i turístic.

En qualsevol cas, segueix sent preocupant la proliferació de tants nous museus i centres d'interpretació, sense garanties de viabilitat i sostenibilitat, sense els mínims recursos de personal i manteniment, i sense connexió amb altres museus del seu àmbit temàtic o

territorial. És per això que cal establir un mecanisme de planificació valent i rigorós, en el marc del nou Pla de museus, que no només impulsi una major cooperació entre els centres, sinó que doni suport als museus compromesos a liderar les diferents xarxes i aportï coherència a tot el sistema. L'excel·lència i l'eficiència no seran fruit (només) del nombre de visitants i usuaris o de la capacitat de cada museu per generar ingressos i patrocinis, sinó que estarà indicada principalment per la qualitat dels fons, pel valor dels serveis i per la capacitat de gestió dels tècnics.